

Використана література:

1. Мандер Джери Когда не остается ничего святого / перевод под общей редакцией д.т.н. В. И. Постникова. – К. : Изд-во ЭкоПраво-Киев 2007. – 336 с.
2. Чигарьков В. М., Дижур А. Л. Проектная культура и дети. Из опыта образования в Великобритании // Техн. эстетика. – 1990. – № 4. – С. 2–7.
3. Лебедев Д. В. Дизайн та сучасна загальноосвітня школа (з досвіду впровадження дизайн-освіти в школах індустріально-розвинених країн. Трудова підготовка в закладах освіти. – 2010. – № 11-12. – С. 48-53.
4. EIICHI HINO. Design Educcat for Children. – International Design Festival Osaka, 1995. – № 20.

Лебедев Д. В. Дизайн как фундаментальная общеобразовательная дисциплина и его место в системе общего образования.

Материал статьи посвящен анализу истории и теории внедрения дизайнерского образования в школах индустриально развитых стран. В ней анализируется исторический опыт по организации преподавания дизайна, как составляющей части общеобразовательной подготовки в школах Англии и Японии.

Ключевые слова: дизайн-образование, проектная культура, дизайн в содержании трудовой подготовки, проектная деятельность.

Lebedev D. V. Designed as a fundamental educational disciplines, and its place in the general education system.

The material is devoted to analyzing the history and theory of the introduction of design education in schools in industrialized countries. It analyzes the historical experience of the organization of teaching design, as a part of general education in schools in England and Japan.

Keywords: design education, design culture, design – the content of work training, project activity.

Липська І. І., Мединська С. І.
Дніпропетровський університет економіки та права
імені А. Нобеля

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПРОДУКТИВНОГО УСНОГО МОВЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ-МАГІСТРІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розглянуто актуальне питання методики викладання іноземної мови в немовних вищих навчальних закладах – проблема навчання економістів-магістрів професійно спрямованого усного спілкування. Зазначено типові ситуації ділового спілкування на заняттях з іноземної мови. Розглянуто психологічні труднощі при формуванні усномовленнєвої компетенції у студентів-економістів останнього року навчання.

Ключові слова: ділове спілкування, психологічні труднощі, економісти-магістри, формування усномовленнєвої компетенції.

За останні роки зросли вимоги щодо рівня оволодіння іноземними мовами (ІМ) фахівцями. Значне зростання інтересу до вивчення ІМ, зокрема англійської, в Україні викликане перебудовою зовнішньоекономічної діяльності підприємств, застосуванням нових форм співробітництва: прямі зв'язки підприємств із закордонними партнерами, широкий обмін науковою та технічною документацією, розвиток мережі Інтернет. Ці фактори підтверджують, що знання ІМ фахівцями перестає бути проблемою їхнього загального культурного рівня й стає питанням їхньої професійної придатності. Тому одним із найважливіших завдань вищої освіти в Україні є підвищення ефективності підготовки кваліфікованих фахівців з високим рівнем володіння ІМ [8, с. 45].

Економічні дисципліни нині займають одне з провідних місць не тільки на

економічних факультетах, а практично в усіх немовних вищих навчальних закладах (ВНЗ) [8, с. 24].

Метою статті є аргументація необхідності навчання спілкування в економічній сфері для подальшої професійної та іншої діяльності випускників вищих навчальних закладів немовного профілю.

Корінні зміни всієї системи народної освіти в Україні вимагають принципово іншого підходу до вивчення іноземних мов. Змінилося соціальне замовлення: стали потрібні спеціалісти, які дійсно володіють іноземною мовою, що зумовлено прагненням нашої країни увійти рівноправним партнером у світове економічне товариство. Таке входження вимагає добре підготовлених спеціалістів у галузі економіки та бізнесу, які б володіли мовою спілкування найбільш розповсюдженою в цьому товаристві []. Як відомо, зараз міжнародною мовою ділового спілкування є саме англійська мова. Це зумовлює необхідність опанування її не тільки людьми, які безпосередньо займаються бізнесом, але й представниками широких верств населення в цілому, що відображає загальноєвропейське прагнення надати всім жителям континенту можливість у всеозброєнні зустрічати виклики, які породжує інтенсифікація міжнародного співробітництва не тільки в освітній, культурній і науковій сферах, а й у сферах торгівлі та промисловості [8, с. 44].

У той же час, це доводить необхідність створення курсу з навчання лексики сфери економіки за умовою вирішення таких завдань:

- визначення рівня студентів-економістів, що вивчають лексику економічної сфери;
- визначення мети вивчення лексики сфери економіки.

Щодо першого завдання про необхідність створення курсу з навчання лексики сфери економіки для студентів-магістрів, то існує певна тенденція у навчанні іноземних мов студентів немовних вищих навчальних закладів, відповідно до якої спостерігаються деякі обмеження у виборі сфер усномовленневого спілкування для навчання. При підготовці фахівців економічного напрямку постає потреба впровадження в процес навчання тільки економічної сфери усномовленневої комунікації, оскільки зрозуміло, що саме економічна сфера буде потрібна в професійній діяльності. Питання обмежується “дозуванням” навчання лексики економічної сфери й рівнями навчання студентів.

Необхідно відзначити, що мова економічної сфери розглядається як мова для спеціальних цілей. Вона має важливі релевантні елементи для різних ситуацій ділового спілкування [8, с. 65]. Інформація, що поступає, повинна бути зрозумілою, економити час, а тому має бути лаконічною, ясною та логічною. Думки повинні бути оформлені словами, що показують логіку процесу [8, с. 31].

У традиційних видах ділової комунікації в умовах розширення ділових контактів із зарубіжними країнами необхідно реалізувати комунікативні стратегії ділових партнерів, які потребують умінь самопрезентації, презентації, проведення прес-конференції [8, с. 50].

З огляду на викладене вище слід зазначити, що навчання лексики сфери економіки є необхідним. Ця необхідність зумовлена зростанням і різноманітністю соціальних змін у суспільстві в Україні й за кордоном, які через європейську інтеграцію, перехід до більш якісного “відкритого” рівня життя країн, стають актуальними, потребують відповіді на поставлені питання, внаслідок чого відбувається їх активне обговорення не тільки на високому економічному державному рівні, але й у повсякденному професійному житті майбутніх економістів.

Можна вважати, що у зв'язку з розширенням сфер інтересів вже на середньому й останньому етапах навчання, у вищих немовних навчальних закладах студенти починають усвідомлено прагнути вивчити професійну англомовну лексику економічної сфери, вникнути в суть понять цієї сфери в цілому. Тому поглиблене професійне навчання з використанням спеціальних термінів такої сфери є найбільш доцільним саме на цих етапах.

Відповівши на поставлені питання, що стосуються сутності проблеми, доцільності та етапів навчання лексики економічної сфери, доцільно перейти до деталізації аргументів, що доводять цільову необхідність навчання її при викладанні іноземних мов у вищих навчальних закладах немовного типу.

Необхідність навчання економічної сфери зумовлена:

- 1) важливістю розвитку особистості майбутнього фахівця-економіста, готового і здатного брати участь у професійному спілкуванні, й необхідністю формування такої професійної компетенції;
- 2) соціально-культурним змістовним та мовним аспектами міжкультурного діалогу країн мови, що вивчається, і мови рідної країни;
- 3) необхідністю навчання комунікативного етикету;
- 4) відповідністю комунікативним потребам студентів, їх інтелектуальному рівню, інтересам і професіоналізації.

Необхідно детально розкрити сутність наведених аргументів на користь навчання економічної сфери студентів-економістів останнього року навчання.

1. Кінцева мета навчання іноземних мов як спеціальності у вищих навчальних закладах формулюється на сучасному етапі розвитку країни та громадян таким чином: розвиток особистості, готової брати участь у міжкультурному спілкуванні шляхом формування міжкультурної комунікативної компетенції в її професійному варіанті.

2. Економічна сфера адекватно відображає економічний устрій країни, рівень економічного розвитку, культуру, цінності народу. Необхідність звернення до економічної бази в іншомовній сфері спонукає майбутнього економіста до вивчення й осмислення економічних законів країни.

Викладене вище дає можливість зробити такі *висновки*:

– вибір ситуацій ділового спілкування економічної сфери, для якої повинні бути підготовлені студенти-економісти немовних вищих навчальних закладів, має першорядне значення для подальшого відбору ситуацій, цілей, завдань, предмета спілкування в навчальній діяльності;

– при навчанні іноземної (англійської) мови необхідне формування лексичної компетенції в економічній сфері;

– навчання лексики економічної сфери є однією з передумов розвитку майбутнього економіста, готового брати участь у професійному міжкультурному спілкуванні.

До безпосередньої ділової комунікації можна віднести збори, бесіди, переговори, торги, презентації. У ситуаціях безпосереднього ділового спілкування, як правило, функціонує діалогічне та монологічне мовлення. Таким чином, спеціалісти економісти беруть участь у діалогічному спілкуванні на зборах, ділових бесідах, переговорах, презентаціях, прес-конференціях, під час укладання договорів, контрактів, а в монологічному – на конференціях, семінарах, публічних виступах [6, с. 29].

До ситуацій ділового спілкування відноситься також подання інформації. При поданні інформації важливими аспектами є тема, яка буде повідомлена, та спосіб її повідомлення. Це може бути повідомлення інформації по телефону, бесіда та доповіді, інформація під час проведення зборів, а також передача інформації по факсах. Подання інформації може бути пов'язане зі структурою компанії та описом товару, термінами поставки товару, різницею та подібністю між товаром конкуруючих компаній.

Форми ділового англійського мовлення мають місце в усіх зазначених ситуаціях ділового мовлення. Спираючись на описані ситуації, можна окреслити коло типових ситуацій усного спілкування для студентів-економістів: це прес-конференції; переговори; презентації; обговорення та укладання договорів, контрактів; вирішення ділових питань із партнером по телефону; професійні бесіди [6, с. 37].

Отже, в процесі навчання студентів-економістів необхідно визначити типові ситуації ділового спілкування у сфері діяльності економістів і передусім сформулювати практичні

вміння та навички розуміння ділового мовлення [8, с. 58].

Розглянувши приклади ситуацій ділового спілкування для формування лексичної компетенції у студентів-економістів, необхідно звернутися до психологічних проблем, які виникають у процесі формування даної компетенції, зокрема у студентів-магістрів економічних спеціальностей.

Певним психологічним бар'єром при оволодінні іноземною мовою на старших курсах є застосування диференційованого підходу до навчання на попередніх курсах, де даний підхід є доцільним та стимулює навчально-пізнавальну активність студентів, надаючи їм можливість працювати в групах з відносно однаковим рівнем мовленнєвої компетенції, самоконтролю та саморегуляції. Оскільки критеріями диференціації навчання є, по-перше, складність навчальних завдань для стимулювання бажання вчитися, підвищення самооцінки й рівня домагань та, по-друге, самостійність студентів з урахуванням здатності до навчання, відсутність такого поділу створює певні проблеми, пов'язані зі стилем та способами діяльності, темпом навчального процесу та засвоєння матеріалу, перегрупуванням за рівнем компетенції в межах новоствореного колективу зі зміною самооцінки. При постійному застосуванні диференційованого підходу здатність студентів до адекватної самооцінки знижується до меж певного робочого колективу, що не є об'єктивним при оцінюванні остаточного (вихідного) рівня володіння іноземною мовою [4, с. 144].

Крім цього виникають також умови повторного проходження крізь етапи життєдіяльності групи (формування, шторм, урегулювання, результативність, розформування), що створює додаткові психологічні проблеми для студентів незалежно від їх рівня мовленнєвої компетенції, які вже займають певну позицію в своїй загальній (академічній) групі та мають на меті щонайменше втримати її на тому ж рівні. Завданням викладача на даному етапі, крім безпосереднього навчання та вдосконалення певних навичок та умінь, стає робота над формуванням колективу й доведенням його за максимально короткий строк до найефективнішого етапу "результативність" з мінімізацією негативних наслідків етапу "шторм" на ефективність роботи колективу, що не завжди є можливим за умов наявних внутрішніх конфліктів в межах академічної групи.

Оскільки при вступі до магістратури при складанні вступного іспиту з іноземної мови вимоги щодо рівня мовної та мовленнєвої компетенції з іноземної мови до всіх студентів однакові, це, по-перше, не дає можливості надалі застосовувати поділ на учбові групи за рівнем сформованості мовних умінь і навичок, і, по-друге, це надає додаткові переваги студентам з високим рівнем володіння іноземною мовою, що негативно впливає на здорову навчальну конкуренцію в межах групи, оскільки відчувається дисбаланс стартових позицій окремих учасників групи.

Серед методів, що є найбільш доцільними для усунення психологічних проблем при навчанні іноземної мови студентів-магістрів економічних спеціальностей, слід зазначити:

1. Врахування різних типів мотивів при організації навчання:
  - широких соціальних мотивів (прагнення опанувати мовою для подальшого використання у професійній діяльності для отримання вигідних позицій у суспільстві);
  - вузьких (позиційних) соціальних мотивів (прагнення зайняти певну позицію в колективі, мати авторитет серед членів малої групи та заслужити схвалення);
  - мотивів соціального співробітництва (бажання спілкуватися та взаємодіяти з іншими людьми);
  - ділового мотиву (прагнення отримати нагороду в результаті діяльності);
  - змагальної мотивації (прагнення вчитися не гірше або й краще за інших членів групи).
2. Залучення студентів до групових робіт (проектів, ділових ігор і т.п.) з постійною зміною ролей та складу цих груп з наданням максимальної самостійності при підготовці звіту результатів роботи, а також до участі у студентських конференціях для коригування

самооцінки у порівнянні зі студентами інших навчальних закладів України та світу.

3. Проведення форм ділової комунікації, максимально наближених до бізнес-реалій (збори, бесіди, переговори, торги, презентації), з застосуванням професійних знань спеціальності студентів для збалансування можливостей студентів брати активну участь в обговоренні питань з різних сфер професійної діяльності.

4. Складання диференційованих індивідуальних завдань, які розрізняються за ступенем складності від репродуктивних до творчих.

5. Структурованість заняття таким чином, щоб рівномірно були задіяні всі студенти, з диференційованим розподілом годин на самостійну роботу, проте однаковими вимогами до всіх учасників навчального процесу.

Перспективою подальшого розвитку є розробка методики навчання лексики англomовної економічної сфери у рамках практичного курсу ділової англійської мови для студентів-магістрів економічних спеціальностей з метою сприяння розвитку професійних якостей майбутніх спеціалістів у вищих навчальних закладах освіти немовного профілю.

Використана література:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 233 с.
2. Очерки методики обучения устной речи на иностранных языках / под ред. П. Буквиндера. – К. : Вища школа, 1980. – 189 с.
3. *Пассов Е. И.* Коммуникативное иноязычное образование : готовим к диалогу культур : пособие для учителей / Ефим Израилевич Пассов. – Минск : Лексис, 2003. – 184 с.
4. *Савчин М.В.* Педагогічна психологія / Мирослав Васильович Савчин. – К. : Академвидав, 2007. – 424 с.
5. *Скалкин В. Л.* Коммуникативные упражнения на английском языке / Владимир Львович Скалкин. – М. : Просвещение, 1983. – 127 с.
6. *Скалкин В. Л.* Основы обучения устной иноязычной речи / Владимир Львович Скалкин. – М. : Русский язык, 1981. – С. 60-66.
7. *Тарнопольський О. Б.* Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти / Олег Борисович Тарнопольський. – Дніпропетровськ, 2005. – 146 с.
8. *Тарнопольський О. Б.* Методика обучения английскому языку для делового общения : учебное пособие / Тарнопольский О. Б., Кожушко С. П. – К. : Ленвіт, 2004. – 192 с.
9. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge : Cambridge University Press, 2001. – 260 p.

Липская И. И., Мединская С. И. Особенности формирования англоязычной лексической компетенции продуктивной устной речи у студентов-магистров экономических специальностей.

В статье рассмотрены проблемы обучения экономистов-магистров профессионально направленному устному общению. Определены типичные ситуации делового общения на занятиях иностранного языка, рассмотрены психологические трудности при формировании устноречевой компетенции у студентов-экономистов последнего года обучения.

Ключевые слова: деловое общение, психологические трудности, экономисты-магистры, формирование устноречевой компетенции.

Lypska I. I., Medynska S. I. The Peculiarities of Forming English Lexical Competence for Oral Speech Skills Development of Master's Students in Economics.

The article is devoted to teaching Master's students in Economics professionally oriented oral communication. Special typical situations of business communication and psychological difficulties while developing oral communication skills have been substantiated.

Keywords: business communication, psychological difficulties, Master's students in Economics, developing communication skills.